

Oponentský posudek dizertační práce Mgr. et Mgr. Art Jana Kyncla
„RESTAURÁTORSKÉ PŘÍSTUPY PŘI RESTAUROVÁNÍ VÝTVARNÝCH DĚL
SOCHAŘSKÝCH ZHOTOVENÝCH Z ALTERNATIVNÍCH MATERIÁLŮ V ČR“

Předkládaná dizertační práce Mgr. art. Jana Kyncla „*Restaurátorské přístupy při restaurování výtvarných děl sochařských zhotovených z alternativních materiálů v ČR*“ se věnuje tématu, které je v České republice dosud velmi málo zpracované, konzervování a restaurování sochařských výtvarných děl zhotovených ze syntetických polymerů, včetně nezbytných základů preventivní péče o tyto objekty.

Historie semisyntetických a syntetických polymerů sahá do první poloviny 19. století, kdy byla popsána vulkanizace přírodního kaučuku (1839), byl připraven celuloid (1865), syntetická rohovina tzv. galalit (1897), fenolformaldehydové pryskyřice (1907), organické sklo, tzv. plexisklo (1931), polyuretany (1939), epoxidy, silikony, polyesterové pryskyřice (1943), polyetlenglykoltereftalát, tzv. PET (1945), polykarbonáty (1953), atd. Je přirozené, že tyto nově syntetizované materiály, jejich vlastnosti a zpracování přilákaly také řadu umělců, kteří z nich vytvořili svoje díla. Tato díla se přirozeně s postupem času začala objevovat jako sbírkové předměty v muzeích či galeriích a pozornost těchto institucí se zaměřila na jejich odolnost proti stárnutí, metody konzervování, restaurování a preventivní péči. Bohužel značné množství těchto materiálů, různé způsoby jejich výroby a zpracování, různá aditiva (plniva, změkčovadla, antioxidanty, retardéry hoření...) jsou odpovědné za to, že péče o objekty ze syntetických polymerů představuje v současné památkové péči jednu z největších výzev. Již dnes je jasné, že v řadě případů (např. pěnový polyuretan) nebudeme úspěšní, nebo že náklady na péči o tyto objekty budou nereálné.

Z tohoto pohledu je předložená dizertační práce MgA. Kyncla svým způsobem novátorská a průkopnická (alespoň v našich zemích). Komplexní přístup doktoranda, který zahrnuje shromáždění relevantních informací o restaurovaných materiálech, jejich vlastnostech, postupech konzervování a restaurování v zahraničí, důkladný materiálový průzkum pomocí moderních instrumentálně-analytických metod, důkladné laboratorní testování vlastností jednotlivých prostředků (lepidel, tmelů...) a odolnosti proti stárnutí před jejich použitím na originálech, včetně samotného restaurátorského výkonu ukazuje na všechny problémy a složitost péče o tento typ výtvarných děl. A aby toho nebylo málo, je nutné do restaurátorského záměru ještě zahrnout názory a přání mnohdy ještě žijícího autora díla, případně jeho dědiců.

Samotná disertační práce je rozdělena na část teoretickou a část praktickou. V teoretické části předložené disertační práce byly definovány některé pojmy, jako například moderní a současné umění (je současné umění moderní a naopak?); moderní, nové, alternativní, nestandardní materiály. Dále byly popsány metody a přístupy k záchraně výtvarných uměleckých děl; přístupy k restaurování sbírkových předmětů, předmětů denní spotřeby a moderního a současného umění, metody průzkumu (ne vždy byl princip a použití metod popsán správně – např. infračervenou spektroskopií nelze zjistit podmalby, zařazení FTIR spektroskopie primárně mezi techniky s odběrem vzorku, hmotnostní spektroskopie musí být spojena se separační metodou atd.). Velmi cenná je část věnovaná zahraničním zkušenostem s tímto typem materiálů, současné legislativě a problematice autorství při

restaurování. V kapitole 3. věnované úvodu do moderních výtvarných materiálů je poněkud nelogicky uveden přehled všech materiálů, tj. nejen syntetických polymerů, ale také přírodních látek typu dřevo, papír, vlna, hedvábí aj. Je jen na škodu, že se doktorand v této části detailně nezabýval syntetickými polymery nejčastěji vyžívanými výtvarníky, jejich vlastnostmi a metodami konzervování a restaurování s důrazem na polyvinylchlorid (Modurit), polyuretanové pěny (Molitan) a polyisoprenový kaučuk. Tyto informace pak následně mohly být východiskem pro samotné restaurování dvou vybraných objektů.

Část praktická je zaměřena na přípravu restaurování dvou objektů - *Milenci* (autor Vítězslav Jungbauer, Galerie moderního umění v Hradci Králové) a *Židle* (autorka Kateřina Vincourová, Národní galerie v Praze). V této části se doktorand zaměřil jednak na shromáždění informací o přístupu vybraných institucí k restaurování památek (Galerie hl. m. Prahy, Národní galerie v Praze, Akademie výtvarných umění v Praze a Národního památkového ústavu), i když vzorek prozkoumaných zpráv není pro vyvození závěrů příliš rozsáhlý, dále oslovil s anketou 11 umělců, teoretiků a historiků umění, kteří mají praktické zkušenosti s moderními materiály, vypracoval podklady pro restaurátorský záměr.

Samotné restaurování obou objektů, včetně materiálového průzkumu a laboratorních testů a výzkumů je podrobně popsáno a fotograficky velmi kvalitně zdokumentováno v Příloze 1 a 2 disertační práce. Oceňuji nezbytný soupis použité literatury a dalších zdrojů informací, což dokládá opravdu důkladné studium problematiky doktorandem.

Velmi rozsáhlá disertační práce (celkově 328 stránek textu, obrázků, tabulek, spekter) je logicky členěna, je vcelku přehledná a dobře se čte, což dokumentuje zkušenosti doktoranda s psaním odborných textů. Ohledně struktury textu bych snad preferoval, aby laboratorní výzkumy a testy byly zahrnuty do teoretické části disertace a nebyly součástí obou Restaurátorských zpráv. Výhradu mám ale k terminologii používané především v oblasti technologického výzkumu, například: hodnota LUXU (str. 66), změkčovadlo sublimuje (s. 125), rázovitá houževnatost (str. 129), intenzita záření 340 nm (str. 163), vymigrovat tužidlo a změkčovadlo (str. 212) a řada dalších. Je možná škoda, že text neprošel také revizí technologa. Dle mého názoru hypotézu nelze ověřit, ale buď potvrdit, nebo vyvrátit (str. 110), také zcela nerozumím tvrzení, že „restaurování končí tam, kde začíná hypotéza“. V práci lze najít několik překlepů a chyby v číslování obrázků (odkazovaná čísla obrázků nekorespondují se skutečným číslem obrázku).

K dizertační práci mám několik připomínek a dotazů:

1. Jako konstrukční materiál byl použit měděný drát. Uvažoval jste o jeho možné korozi a negativnímu vlivu korozních produktů na rozklad polyvinylchloridu (Modurit)?
2. Laboratorní testy umělého stárnutí různých použitých materiálů v této práci jsou založeny na účinku světelného záření (Q-SUN XENON TEST), což nám modeluje dlouhodobou světelnou expozici, např. při výstavách (v depozitářích bývá většinou tma). Nicméně to není jediný test, používaný pro modelování umělého stárnutí (zvýšená teplota, relativní vlhkost, cyklování, plynné polutanty).

3. Proč je v tabulce analýzy restaurátorských zpráv z vybraných institucí hledáno použití metody CT při průzkumu uměleckých děl?
4. V textu je často odkazováno na Českou restaurátorskou školu. Je nějak odlišná od současných přístupů k restaurování v zahraničí?
5. Na základě čeho byly určeny podmínky pro dlouhodobé uložení a plán kontrol u restaurovaných děl (Milenci a židle ze souboru Neděle)? Jaký postoj k těmto podmínkám zaujali vlastníci děl?

Závěr:

Závěrem konstatuji, že dizertační práci Mgr. et Mgr. Art Jana Kyncla „*Restaurátorské přístupy při restaurování výtvarných děl sochařských zhotovených z alternativních materiálů v ČR*“ považuji za velmi kvalitní a pro obor přínosnou. Je nutné si uvědomit, že při absenci zkušeností s tímto typem materiálu musel doktorand shromáždit a utřídit značné množství informací, provést řadu zkoušek a testů, konzultovat s řadou odborníků a práci samozřejmě provést. Tento poctivý a odpovědný přístup (a vlastně jediné možné) velmi oceňuji. Moje shora uvedené poznámky a případné námitky nijak nesnižují celkovou kvalitu předložené disertační práce, a proto

doporučuji Mgr. et Mgr. Art Janu Kynclovi udělit akademický titul Ph.D..

V Praze dne 3. 12. 2020

doc. Dr. Ing. Michal Ďurovič

Ústav chemické technologie restaurování památek
Fakulta chemické technologie
Vysoká škola chemicko-technologická v Praze